

Kuunteleva keskustelu kirjoituksista: kolmen uskonnon juhlia pyhissä teksteissä

Jussi Ikkala & Vilma Saarinen & Riitta Tuovinen

Tiistaina 20.3.2018 Suomen Islamilaisen Yhdyskunnan vieraiksi Lönnrotinkadun moskeijaan kokoontui uskonnonopettajia ja abrahamilaisten uskontojen edustajia keskustelemaan juhlapyhien vietosta.

Vastaavia keskusteluja käydään kahdesti vuodessa. Tämä oli kahdestoista kerta, kun Kirkko ja juutalaisuus -työryhmän järjestämä *Kuunteleva keskustelu Kirjoituksista* toteutettiin. Menetelmä on lähtöisin Cambridgen yliopistosta, jossa se tunnetaan nimellä Scriptural Reasoning. Tapaamisten tarkoituksena on kuulla juutalaisen, kristityn ja muslimin valitsemia kohtia heidän omista pyhistä teksteistään ja oppia ymmärtämään, mitä ne heille merkitsevät.

Pesah - kevään ja vapauden juhla

Juutalaisuutta tapaamisessamme edusti yllirabbiini Simon Livson. Hän jakoi kanssamme juutalaiseen happamattoman leivän juhlan viettoon kehottavan tekstin Exoduksesta ([Ex. 12:14-19](#)). Katkelma luettiin sekä suomeksi että hepreaksi. Teksti muistuttaa israelilaisten Egyptistä vapautumisesta ja happamattoman leivän keskeisestä merkityksestä juhlan aikana. Vanhempien tehtävänä on kertoa nuoremmalle polvelle siitä, kuinka Jumala vahvalla kädellään johdatti israelilaiset pois Egyptistä niin kiireellä, ettei leipätaikinaa ennätetty nostattaa.

Ennen happamattoman leivän juhlaa koti siivotaan perusteellisesti, ja kaikki vanha, hapatettu, käymällä valmistettu, avattu ja kauan seisonut annetaan pois tai hävitetään. Leipä, leivonnaiset, pastatuotteet, jauhot ja leivänmurut poistetaan kodista. Juutalaisuuden pääsiäisjuhla on sekä henkilökohtaisen ja yhteisöllisen vapauden että kevään juhla.

Tärkein hetki juhlassa on ensimmäisen illan Seder-ateria. Seder-lautasen syvennykset sisältävät orjuuden ja toivon kokemukselliset elementit: kyyneleet suolavetenä, katkerat yrtit orjuuden katkeruutena, makea tahna rakennusten muurauslaastina, keitetty kanamuna juhlahuhrin muistona, paahdettu luu pääsiäislampaan symbolina ja vihannekset luvattun maan antimina. Aterialla nautitaan myös happamatonta matsa-leipää ja viiniä. Profeetta Elialle on oma maljansa, johon kukaan ei koske. Seder-ateria on enemmän kuin ateria; se on matka juutalaiseen kokemukseen, jota kuljetaan Haggadan kertomusten avulla - yksin ja yhdessä lukemalla, laulamalla ja kuunnellen. Luvattua maata lähestyttäessä ilo nousee. Viinipikarillisia juodaan kuin divaanilla leväten.

Tänä vuonna juutalaista ja kristillistä pääsiäistä vietetään samaan aikaan. Aina näin ei ole kalentereiden eroista johtuen. Juutalainen kalenteri on kuu- ja aurinkokalenteri. Pääsiäisjuhlan nimi pesah viittaa säästämiseen ja ohittamiseen. Teologisesti pesah on irrottautumista itsen korostuksesta, hybriksestä. Hapatettu leipä kuvaa paisunutta egoa. Orjuuden kokenut tietää ja ennen kaikkea tuntee vähäisenä pidetyn ja alistetun kokemuksen.

Kiirastorstai - pääsiäisen ajan suosituin pyhä

Etelä-Tapiolan lukion uskonnon ja psykologian lehtori Eija Suokko oli valinnut juhlaaksi kiirastorstain ja tekstikatkelmaksi [Matteuksen evankeliumin luvusta 26 jakeet 20-42](#), joiden merkitystä itselleen kristittynä hän halusi avata.

Hiljaisen viikon torstaina muistellaan Jeesuksen ja hänen opetuslastensa viimeistä yhteistä ateriaa ja ehtoollisen asettamista. Ateria saa tekstissä useita merkityksiä: Ehtoollinen on uuden liiton ateria ja Jeesuksen uhrikuoleman muistoateria. Siihen liittyy syntien anteeksiantaminen, murretun leivän yhteys ja taivaallisen juhlan odotus.

Kiirastorstai on Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa pääsiäisen ajan suosituin pyhä, se täyttää kirkot. Kiirastorstain iltamessu on koskettava. Se sisältää runsaasti symboliikkaa: Alttari riisutaan ja puetaan mustaan, urut vaikenevat, peloissaan paenneiden opetuslasten kynttilät sammutetaan, Kristus-kynttilä jää yksin pimeään. Kristillisessä perinteessä asioiden ydinmerkitykset tiivistyvät ajatukseen pimeyteen syttyvästä valosta. Hyvä on kykenevä läpäisemään pahan ja armo on vahvempi kuin kosto.

Kun kiirastorstain tapahtumista keskusteltiin, löydettiin useita abrahamilaisia uskontoja yhdistäviä elementtejä. Ennen pääsiäisaterialle asettumista Jeesus pesi opetuslastensa jalat. Esimerkki havainnollisti, millaista palvelumieltä hän seuraajiltaan odottaa. Toisen jalkojen pesua pidettiin kunnioituksen osoituksena myös juutalaisuudessa ja islamissa. Kaikissa abrahamilaisissa uskonnoissa peseytyminen nähtiin kokonaisvaltaisesti vaikuttavana rituaalina.

Jeesus vietti opetuslastensa kanssa juutalaista pääsiäisjuhlaa. Koska ehtoollinen asetettiin happamattomalla leivällä, ehtoollisleivän tulisi olla sellaista myös nykypäivänä (tässä käytännöt tosin vaihtelevat itäisen ja läntisen kristikunnan välillä). Jotta voi ymmärtää kielikuvat Jeesuksesta pääsiäislampaana tai Jeesuksen verestä vapauden hintana, on tiedettävä, mikä rooli karitsan verellä oli Israelin kansan vapauttamisessa Egyptin orjuudesta. Ehtoollisen asettamisen jälkeen Jeesus ja opetuslapset lauloivat kiitosvirren, joka kuuluu juutalaisten pääsiäiseen tänäkin päivänä.

Ramadan - paastoa ja juhlaa

Suomen Islamilaisen Yhdyskunnan imaami Anas Hajjar oli valinnut teksteiksi [Koraanin toisesta suurasta](#), [Lehmän suurasta](#), jakeen 185 (Kor. 2:185) sekä kaksi lyhyttä hadithia eli Profeetan teoista ja sanoista kertovaa tekstiä. Anas Hajjar luki tekstit suomeksi ja pyynnöstä myös perinteisen islamilaisen tavan mukaan eli Koraanin tekstin arabiaksi resitoituna ja hadith-tekstit arabiaksi luettuna.

Koraanin jakeessa käsitellään ramadan-kuukautta, jolloin Koraani annettiin opastajaksi ja selväksi todistukseksi Jumalan johdatuksesta. Ramadan on muslimien paastokuukausi, jolloin muslimit paastoavat aamunsarastuksen ja auringonlaskun välisen ajan. Tästä johtuen paaston aikana vuorokaudessa on vain kaksi ateriaa: auringon laskiessa illalla *iftar*-ateria ja aamuyöstä ennen aamunsarastusta *suhur*-ateria.

Paaston ajankohta herätti keskustelua. Kuukalenterin mukaan määräytyvän paastokuukauden ajankohta vaihtelee, joten kesäaikaan osuessa päivittäinen paasto voi olla

Suomessa hyvinkin pitkä. Tänä vuonna ramadania vietetään 16.5.-14.6. Anas Hajjar kertoi, että paaston osuessa kesään Pohjois-Suomessa noudatetaan Helsingin aikaa, jottei paastoaminen kävisi kohtuuttomaksi. Aikaisemmin Suomessa noudatettiin vastaavassa tilanteessa Istanbulin aikaa, koska Turkki oli lähin islamilainen maa. Tänä päivänä muslimeita on kuitenkin kaikkialla, joten tavaksi on tullut noudattaa paikallista aikaa. Suomen tataarit ovat noudattaneet tätä tapaa aikaisemminkin.

Hadith-tekstit puolestaan mainitsevat lyhyesti kaksi muslimien suurinta juhlapäivää, pyhiinvaelluskuukauteen kuuluvan uhripäivän (*al-nahr*) sekä paaston päättymisjuhlan (*al-fitr*). Anas Hajjar kuvaili, miten juhlapäivinä perheet kokoontuvat yhteen, pukeutuvat parhaimpiin vaatteisiinsa ja tekevät juhlaruoat yhdessä. Tuolloin myös vierailaan tuttujen luona. Vanhan opetuksen mukaan ”paasto on yksi ja pyhiinvaellus toinen opettaja – ne kasvattavat ihmistä”.

Uskonnonopetus uskontodialogitaitojen kasvattajana

Omien juurien ja oman uskonnon pyhien tekstien tunteminen on tärkeää. Sitä voinee pitää yhtenä edellytyksenä uskontodialogin käymiseen. Uskonnollinen lukutaito ja eri uskontojen tunteminen ovat maailmankansalaisen taitoja, joita tarvitaan niin Suomessa kuin maailmalla matkatessa ja työskennellessä.

Yleissivistävän koulun uskonnonopetus antaa oppilaille ja opiskelijoille tietoa heidän omasta katsomusperinteestään sekä eri maailmanuskonnoista ja katsomuksista, jolloin he saavat valmiuksia erilaisten uskontojen ja kulttuurien kohtaamistilanteisiin. Uusi opetussuunnitelma kannustaa oppimis- ja opiskeluympäristöjen laajentamiseen koulun luokkahuoneen ulkopuolelle. Koulun uskonnonopetus voisi sisältää enemmän kohtaamisia esimerkiksi eri uskonnollisiin yhteisöihin tehtävien vierailujen muodossa. *Kuunteleva keskustelu Kirjoituksista* -menetelmää voisi harjoitella oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa tällaisten vierailujen yhteydessä.